

דיני סדר ליל פסח - שיעור 346

I. האם צריך לברך ברכה אחרונה אחר כוס של קידוש בליל הסדר אם שהה יותר מזמן עיכול שהוא ע"ב מינוט

(א) **עיין בשו"ע** (קפ"ד - ה) ועיין בבאר היטב (סק"ח) ובמ"ב (סק"כ) דאחר השיעור עיכול אינו יכול לברך והשיעור ע"ב מינוט ועיין בקובץ תורני מבקשי תורה (ז - דף תפ"ב) שהביא מהגרי"ש אלישיב דכאשר עובר ע"ב מינוט צריכים לברך ברכה אחרונה בין הכוס הראשון להכוס השני וכן נהג הרה"צ מקאמרנא וכן המהר"ח אור זרוע (רי"ג) כתב לברך ברכה אחרונה אחר כל כוס וכן אחר אכילת הכרפס שמא יעבור שיעור עיכול ולא יוכל אח"כ לברך ברכה אחרונה וחכם אחד פירסום שבכוס של קידוש ראוי לשתות רק רוב רביעית שיוצאין בזה בדיעבד יד"ח ד' כוסות דדעת הרבה פוסקים דחייב ברכה אחרונה על היין הוא דאורייתא ואיך מבטלין חיוב דאורייתא וכ"כ המ"ב (קפ"ד - סקי"ז) דנראה דאפילו לא הסיח דעתו כיון שעבר שיעור עיכול שוב אין הברכה מתיחסת להאוכל ועיין במג"א (ק"ג - סקי"ג) דאם אינו מתכוין לשתות כוס אחרת יברך מיד דיש לחוש דשמא יתעכל

(ב) **אמנם דעת התשובות והנהגות** (ה - ע"ה) דאין לחוש לכל זה דזמן שיעור עיכול אינו אלא בשותה להנאה שאחרי זמן זה בטלה הנאתו אבל בשותה לכוס של מצוה כבנ"ד לא תיקנו שיעור עיכול ורק תלוי בהיסח הדעת ועוד כוס ראשון של קידוש מועיל כברכה לפניה על ההגדה ותיקנו שלא להפסיק בברכה אחרונה דהוה כסילוק מהקידוש ולטעם הראשון אף שברכה האחרונה מן התורה אין זה חשיב ביטול לכן אין צריך ליהזר באמירת ההגדה דלפעמים שצריכין לספר לבנים כראוי ומקילין במצות ההגדה שהוא מן התורה ועיין במקראי קודש (ז - ב) שכתב דאפשר דשתיית הכוסות נחשבת כסעודה אחת אם טועם בינתים מעט משקה (מג"א קפ"ד - ט) ואין צריך למהר

(ג) **ובספר סידור פסח כהלכתו** (ג - ט) כתב לתרץ שחז"ל תיקנו לברך אחר שיעור רביעית דוקא כשאין בדעתו לשתות יותר בדרך קבע משא"כ הד' כוסות ובזה לא תיקנו אלא בגמר השתיה מ"מ מי שרוצה להחמיר ישאיר קצת מכוס אחת לשניה איברא מסיק דכל המרבה בסיפור יצ"מ הרי זה משוכח הוא לאחר אכילה ודי לומד הנאמר בהגדה ולא להאריך עד שיעבור שיעור עיכול ועוד טעם שלא להעריך הוא כדי שלא ישנו התינוקות בזמן אכילת המצה ומרור וד' כוסות ויאריכו בסיפור יציאת מצרים בשעת האכילה ואח"כ

II. אם כוס רביעית צריך להיות קודם חצות כמצה לדעת ראב"ע עיין בספר קול דודי (ז - ג) דלמג"א וב"י צריך להיות קודם חצות דדיני ד' כוסות כדיני מצה ולכן אין קידוש קודם הלילה ולהט"ז הטעם דאין מקדשין קודם הלילה הוא משום דאין קידוש אלא במקום סעודה ולכן הד' כוסות אין צריך להיות קודם חצות אמנם עיין ברמ"א (תע"ז - ה) שגם ההלל יקרא קודם חצות

III. חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר עד שתחטפנו שינה (תפ"ב - ז) כליל שבועות ובליל הו"ר אין זה רק מנהג טוב אמנם ליל פסח הוא חיוב מדינה דהשלחן ערוך (ה"ל) ועיין במבקשי תורה (ה"ל) במעשה ברבי ישראל מרגלית כליל פסח ועוד מעשה ברב שך כליל פורים

IV. מותר לבשל ביו"ט לשפחה נכרית בקדרה בב"א דחד טרחא הוא אבל להוסיף אח"כ בשר בשבילה אסור (מ"ב תקי"ז - סקי"ז) ויש עוד צדדים להקל ע"ש אמנם אסור לבשל לסתם נכרי וגם להזמינו אסור (תקי"ז - ה)

(א) **עיין במ"ב** (סק"ז) לענין ישראל מחללי יום טוב אם דינו כתינוק שנשבה דאם הוא מומר לעבודת כוכבים או לחילול שבת בפרהסיא דינו כנכרי והשו"ת שבט הלוי (ח - קס"ה - ה) כתב דאם נולד מהורים מומרים דינו כתינוק שנשבה ועיין בחזו"א (י"ד - ה - סקי"ו) ועיין בציץ אליעזר (ח - י"ז - י"ח)

(ב) לענין הזמנת אנשים שיבואו לביתך בשבת כשיודעין שיבואו בקאר עיין באג"מ (ה - ט"ז - ט) שהוא גרוע מאיסור לפני עור שהרי הוא עוד באיסור מסית אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז אבל בדיני שמים יענש וזה שאומרים בשם רב ש.ז. אויערבך שיש להתיר אינו אמת כך שמעתי מדיין שמואל פערסט מעיר Chicago שכך שמע מפיו של רב ש.ז. אויערבך וגם אמר לי אין חילוק בין שבת ליו"ט דאסור משום זילזול וחילול השם וכך שמע מפיהם של רב יוסף שלום אלישיב ורב ישראל יעקב פישאר

V. לחנוך הקטן במצות ליל הסדר

(א) מצה - עיין בסוכה (מ"ג:) קטן היודע לאכול כזית צלי שוחטים עליו קרבן פסח משום חינוך (רש"י) ומ"מ אפילו אם יש מצוה קצת באכילת חצי שיעור מהמצה מ"מ א"צ לחנכו עד שיאכל כזית שלם בכדי אכילת פרס דילמא אתי למיסרך (מהרי"ל דיסקין חינוך ישראל ק"ט) וגם האב לא יאמר לבנו לברך על מצה או מרור אם הוא לאו בר הבנה (שם) וע"ע בשער הציון (תה"ח - סקל"ו) בענין נתינת לולכו לקטן דמצות חינוך הוא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה ולכן ה"ה בנ"ד נותנים לקטנים מצה לאכול בלא פקפוק אפילו חצי שיעור שלא בכדי אכילת פרס ויכול ג"כ לברך ועיין בחינוך הבנים (כ"ז - ט"ז) וסידור פסח כהלכתו (דף ק"ה)

(ב) מותר ליתן להתינוקות שרוצים לאכול קודם התחלת הסדר אבל מצת מצוה אין להאכילם אם הם בני חינוך (שו"ע הרב טע"ז - כ"ג) ואם הקטן אינו יכול לעמוד עד זמן אכילת מצה צריך לעוררו או לתת לו מצה ומרור ואפיקומן וד' כוסות קודם שישן כך שמעתי מרב מנשה קליין

(ג) מרור - אפשר ליתן לקטן פחות מכשיעור די"א שחולה או נשים שאינן יכולין לאכול כזית מרור שיאכלו פחות מכשיעור וזה תלוי בהנ"ל אם יש לחנוך בניו בדבר שהוא בדיעבד וע"ע במהרי"ל דיסקין (הג"ל)

(ד) ד' כוסות - קטן שהוא בר חינוך מחויבים ליתן לו כוס שמחזיק רביעית יין והוא צריך לשותות כמלא לוגמיו ידידה שהוא חצי אנץ (קול דודי) אבל יש מקילים (מ"ב טע"ז - סקמ"ו ושער הציון סק"ס) שאינו לעיכובו וכ"כ הערוך השלחן (סקט"ו) ועיין בפסחים (ק"ח:) מחלוקת ת"ק ורבי יהודה והרשב"ם והר"ן והגר"ז והפר"ח ועיין בסידור פסח כהלכתו (ג - 5)

(ה) סיפור יציאת מצרים - בכמה משפחות מתקבצים כל המשפחה כולה לסבא והוא מדריך את הסדר אמנם בעצם מצות הלילה הוא דהגדת לבניך ולא לבני בניך ולכן שידקדק האב בעצמו לקיים מצות סיפור יציאת מצרים לבניו ולא יסמוך על הסבא אפילו אם הוא שלוחו דמצוה בו יותר מבשלוחו (תשובות והנהגות ז - ל"ו) והבנות י"א שנשים בכלל פטורות מסיפור יצי"מ (מנחת חינוך מ"ה כ"ה) ממילא שאינן צריכות לומר ההגדה ואף שלא קי"ל כוותייהו אולי עכ"פ יש להקל קצת בחינוך בנותיו (חינוך ישראל דף ק"ס) וע"ע בערוך השלחן (טע"ז - ט"ו) שצריך לחנכם ג"כ שעיקר האמונה תלוי ביציאת מצרים

(ו) הסיבה - עיין בספר מועדים וזמנים (ג - ה"ז) דלא מצא הדין מבואר מ"מ סתם שצריך לחנכם ולכתחילה להסב ע"ג כרים ולא לעיכובה (קול דודי) ומה נקרא הסיבה עיין ספר לקט היושר תלמידו של התה"ד דמהפך ראשו לצד שמאל מעט וכעין זה כתב המ"ב (סק"ז) ובספר פניני הקהלות יעקב השיב שכל אחד יעשה כמנהג אבותיו אם מנהגו שצריך הסיבת גופו כן יעשה והאג"מ ורב יעקב קמינצקי נהגו הסיבת גופם ורב ברוין שכב לגמרי ועיין בספר הלכות חג בחג (דף טפ"ה)

VI. ליל הסדר לחולה שאין בו סכנה או זקן שקשה עליהם המצות See 306-II

VII. מנהגי רב משה בליל פסח (עוד דיני הסדר) VII (דין ארבע כוסות) See 228-VI

VIII. "לכם" בעניני מצה See 186

לבות ההדפסה יה"א ארפאלה שלימה ארפאל אלטער ליפא בן שרה לאה בתוך עיר חולת ישראל מאן